

Svenska översättningar från latin och grekiska

av Pär Sandin

Dessa översättningar har tidigare publicerats i **(LD =)** D. Ingemark & H. Gerding, *Liv och död i antikens Rom* (Lund: Historiska Media, 2000); **(TF =)** Dominic Ingemark, "Saturnalierna – en folklig fest under romersk tid" i J.-Ö. Swahn (red.), *Tidernas fester* (Lund: Historiska Media, 2001), s. 37–49; **(SS =)** Camilla Asplund Ingemark & Dominic Ingemark, *Sagor och svartkonst under antiken* (Lund: Historiska Media, 2004); **(KE =)** Dominic Ingemark, *Kärlek och erotik i antikens Rom* (Lund: Historiska Media, 2007). Smärre rättelser och förbättringar har i en del fall företagits; originaltexter har lagts till.

Aisopos, *Aesopica*

Aesopica 109 = *Corpus fabularum Aesopiarum* 111 [SS 152]

Zeus och Skammen

När Zeus formade människan så inplanterade han genast alla andra känslor, men glömde Skammen. Så, villrådig om hur han skulle få in henne befallde han henne att gå in genom baken. Hon sade ifrån och ansåg det ovärdigt, men då han enträget insisterade sade hon: "jag går in på ett villkor, att om någon kommer efter mig så ska jag genast gå ut igen." Detta förklarar varför alla manliga horor är skamlösa.

Aesopica 386 = *Corpus fabularum Aesopiarum* 305 [SS 153–54]

Den enfaldiga dottern och modern

En kvinna hade en ung dotter som var enfaldig. Hon bad ständigt till gudinnan att hon skulle skänka henne förnuft. Då hon bad öppet hörde flickan henne och lade orden på minnet. En dag när hon hade gått ut på landet med sin mor tittade hon ut genom dörren till boskapsfällan och såg en åsninna som betäcktes av en man. Hon gick ut och sade till mannen: "Vad gör du, människa!" Han svarade: "Jag sätter lite förnuft i henne." Den enfaldiga flickan drog sig till minnes att hennes mor varje dag hade bett om förnuft åt henne, och hon ropade på honom och sade: "Sätt förnuft i mig med! Min mor kommer att bli så tacksam!" Han hörsammade henne, övergav åsnan och tog flickan och deflorerade henne. Flickan som hade blivit av med oskulden gick överlycklig till sin mor och sade: "Mor, jag har fått förnuft som du har bett om!" Modern sade: "Gudarna har hört min bön." Den enfaldiga flickan sade: "Ja sannerligen, mor!" Modern sade: "Men hur kom du att lära dig förnuft?" Den enfaldiga flickan sade: "En man kom och satte en stor senig stake med två kulor i mitt håll, och förde den in och ut, och jag tyckte det var skönt." Modern hörde henne, och såg på henne och sade: "Barn, du har förlorat det förnuft du en gång hade."

ZEYΣ KAI AIOXYNH

Ζεὺς πλάσας ἀνθρώπους τὰς μὲν ἄλλας διαθέσεις εὐθὺς αὐτοῖς ἐνέθηκε, μόνῃς δὲ αἰσχύνῃς ἐπελάθειτο. διόπερ ἀμηχανῶν, πόθεν αὐτὴν εἰσαγάγη, ἐκέλευσεν αὐτὴν διὰ τοῦ ἀρχοῦ εἰσελθεῖν. ἡ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀντέλεγε καὶ ἀνηξιοπάθει, ἐπεὶ δὲ σφόδρα αὐτῇ ἐπέκειτο, ἔφη· ἀλλ' ἔγωγε ἐπὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις εἴσεμι ὥς, ἂν ἕτερόν μοι ἐπεισέλθῃ, εὐθὺς ἐξελεύσομαι. ἀπὸ τούτου καὶ συνέβη πάντας τοὺς πόρνους ἀναισχύντους εἶναι.

ΘΥΓΑΤΗΡ ΜΩΡΑ ΚΑΙ ΜΗΤΗΡ

γυνὴ τις εἶχε θυγατέρα παρθένον μωρὰν· πάντοτε οὖν ἤρχετο τῇ θεᾷ νοῦν αὐτῇ χαρίσασθαι. εὐχομένης δὲ αὐτῆς παρρησία ἢ παρθένος ἤκουσε καὶ τὸν λόγον κατεῖχε. μεθ' ἡμέρας δὲ τινὰς σὺν τῇ μητρὶ εἰς ἀγρὸν ἐξελθοῦσα καὶ τῆς προαυλίου προκύψασα θύρας εἶδεν ὄνον θήλειαν ὑπ' ἀνθρώπου βιαζομένην καὶ προσελθοῦσα τῷ ἀνθρώπῳ εἶπε· τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; ὁ δὲ φησὶ· νοῦν αὐτῇ ἐντίθημι. ἀναμνησθεῖσα δὲ ἡ μωρὰ, ὅτι καθ' ἐκάστην ἢ μήτηρ νοῦν αὐτῇ ἤρχετο, παρεκάλει αὐτὸν λέγουσα· ἔνθες, ἄνθρωπε, κάμοι νοῦν. καὶ γὰρ ἡ μήτηρ μου πρὸς τοῦτο πολλά σοι εὐχαριστήσει. ὁ δὲ ὑπακούσας κατέλιπεν τὴν ὄνον καὶ διεπαρθένευσε τὴν κόρην φθείρας αὐτήν. ἡ δὲ διεφθαρμένη μετὰ περιχαρείας ἔρχεται πρὸς τὴν μητέρα αὐτῆς λέγουσα· ἰδοὺ, μήτηρ, κατὰ τὴν εὐχὴν σου νοῦν ἔλαβον. ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς φησὶν· εἰσήκουσάν μοι οἱ θεοὶ τῆς εὐχῆς. ἡ δὲ μωρὰ ἔφη· ναί, μήτηρ. ἡ δὲ φησὶν· καὶ ποῖω τρόπῳ τοῦτο ἔγνωσ; ἡ δὲ μωρὰ ἔφη· ἀνθρωπὸς τις μακρὸν ποῖρον καὶ δύο στρογγύλα νευρώδη ἔθηκεν ἐν τῇ κοιλίᾳ μου ἔσω βαλὼν καὶ ἔξω ἐντρέχων καγῶ ἠδέως εἶχον. ἡ δὲ μήτηρ ἀκούσασα καὶ ἰδοῦσα ἔφη· ὦ τέκνον, ἀπώλεσας καὶ ὄν πρῶτον εἶχες νοῦν.

Ur *Anthologia Palatina* ("Den grekiska anthologien")

7.77 (Pseudo-Simonides)

[SS 139]

Denne räddade livet på kiern Simonides en gång:
gav, fast själva han var död, livet som tacksamhetsgård.

Οὗτος ὁ τοῦ Κεῖοιο Σιμωνίδου ἐστὶ σωτήρ,
ὃς καὶ τεθνηὼς ζῆν ἀπέδωκε χάριν.

7.657.11–12 (Leonidas av Taranto)

[SS 140]

... det finns sätt för de döda
att från dödsrikets sal gälda en tacksamhetsskuld.

... εἰςὶ θανάτων,
εἰσὶν ἀμοιβαῖαι κὰν φθιμένοις χάριτες.

14.125 (Anonym)

[SS 157]

Jag en grav Filinnas barn de mångbegrättna
höljer, vars moderliv födde förgäves åt mig
femtedelen att dö som ynglingar, tredje som jungfrur;
nygifta flickor tre gav mig Filinna därtill.
Resten lottlösa blev av solens ljus och sin stämma:
fyra ur moderns kropp föll uti Acheron ner

Τύμβος ἐγὼ· κεύθω δὲ πολύστονα τέκνα Φιλίννης
τοῖον μαψιτόκων καρπὸν ἔχων λαγόνων·
πέμπτον ἐν ἡιθέοις, τρίτατον δ' ἐνὶ παρθενικῆσιν,
τρεις δέ μοι ἀρτιγάμους δῶκε Φίλινα κόρας·
λοιποὶ δ' ἠελίοιο πανάμμοροι ἠδὲ καὶ αὐδῆς
τέσσαρες ἐκ λαγόνων εἰς Ἀχέροντα πέσον.

Aquilius: se Plautus

Carmina epigraphica Latina ("latinska versinskrifter")

80 (= *Corpus Inscriptionum Latinarum* 14.1731)

[LD 207]

den ovuksna flickan rövade Hades' boningar bort
och hon har ej ersatts: ve dig, sköna smycke
av ljuvligt ljus, som en klenod från himmlen
begråter far, ber bekräftelse på gravskriften
att evighetens varje tidsålder ska önska jorden lätt.

Acervam Ditis rapuit infantem domus
nondum repletam, vate dulci lumine,
Pulcram decoram, quasi delictum celitu.
Flet pater et rogat lituli fidem,
ut omnis aetas optet aei terram levem.

1495 (= *CIL* 6.26003)

[LD 209]

Intet är vi, och var vi: oss dödliga, läsare, skåda,
hur vi från intet med hast vänder till intet igen.

Nihil sumus et fuimus. mortales respice lector,
in nihil ab nichilo quam cito recidimus.

1499 (= *CIL* 6.15258)

[LD 142]

Baden, kärlek, och vin fördärvar kropparna våra,
men våra liv utgör baden, kärlek och vin.

Balnea vina Venus corrumpunt corpora nostra,
sed vitam faciunt balnea vina Venus.

Carmina priapea ("Priapossånger")

23

Den som plockar en ros, och den som plockar
en viol eller ört, ett äppe, stjal frukt,
han förgäves med pojkar och med flickor
skall försöka begagna denna styvnad,
den som här ni betraktar. Kuken utan
nåd skall peka mot naveln ständigt, amen.

26

Vänner, romare, finns ej någon måtta?
Denna fruktbara lem: skär av den,
den som natt efter natt de lystna grannfrur
nöter ut, utan gräns och utan måtta:
de är brunstigare än vårens sparvar.
Annars kommer jag, Priapus är färdig:
slutknollad, ni ser själva: uttömd, färdig,
helt fördärvad och blek och tård och uttömd.
Jag som en gång var röd och stark och manbar,
stryk jag brukade ge åt hårda busar;
men nu värker min rygg och när jag hostar
skvätter märkliga vätskor ständigt ur mig.

70

Förnedrad av en fattig bonde är jag.
Han kom hit med sin kaka och sitt kornmjöl
att offra och han hängde dem på lemmen
och vände sedan hemåt efter offret.
Men grannen har en tik som kom till platsen,
hon lände, tror jag, lukt av offerröken
och när hon ätit upp min mandoms gåvor
hon dyrkar hela natten lång min styvnad.
Så akta er för att på denna kultplats
nåt lägga, så att inte hyndor kommer
i flock, drivna av hunger till min kultplats:
annars kan det nog tänkas att i gengäld
uti vakthundens gap mitt tack jag sprutar.

[SS 151

Quicumque hic violam rosamve carpet
furtivumve holus aut inempta poma,
defectus pueroque feminaque
hac tentigine, quam videtis in me,
rumpatur, precor, usque mentulaque
nequiquam sibi pulset umbilicum.

[SS 150–51

Porro – nam quis erit modus? – Quirites,
aut praecidite seminale membrum,
quod totis mihi noctibus fatigant
vicinae sine fine prurientes
vernīs passeribus salaciores,
aut rumpar, nec habebitis Priapum.
ipsi cernitis, effututus ut sim
confectusque macerque pallidusque,
qui quondam ruber et valens solebam
fures caedere quamlibet valentes.
defecit latus et periculosam
cum tussi miser exspuo salivam.

[SS 150

Illusit mihi pauper inquilinus:
cum libum dederat molaque fusa,
quadrae partibus abditis in ignem,
sacro protinus hinc abit peracto.
vicini canis huc subinde venit
nidorem, puto, persecuta fumi,
quae libamine mentulae comeso
tota nocte mihi litat rigendo.
at vos amplius hoc loco cavete
quicquam ponere, ne famelicorum
ad me turba velit canum venire,
ne dum me colitis meumque numen,
custodes habeatis irrumatos.

Pseudo-Cato, *Disticha ex Columbano*

52 (= Columbanus 207)

[LD 61

Älskar sin son gör den, som honom tuktar med spöt.

Diligit hic natum virga qui corrigit illum.

Catullus, ur *Carmina* ("Dikter")

Catullus 55.9–12

[KE 74

Dig jag ständigt och överallt begärde:

"ge Camerius åter, usla flickor!"

En då sade, med barmen yppigt blottad:

"här, gömd mellan de skära bröstens knoppar!"

auelte, sic ipse flagitabam,

Camerium mihi pessimae puellae.

quaedam inquit, nudum reduc...

"en hic in roseis latet papillis"

62.59–66

[LD 76

Sträva inte emot en sådan brudgum, o jungfru.

Ej är det rätt att sträva emot när du skänkts av din fader,

av din fader och moder, vilka dig anstår att lyda.

Jungfrudomen ej hör blott till dig, men föräldrarna även;

tredjedelen är faderns, tredjedelen är moderns,

tredjedelen blott är din egen. Strid ej mot tvenne

parter, vilka till mågen med hemgiften givit sin andel.

Hymen o Hymenaeus! Hymen, kom, Hymenaeus!

Et tu ne pugna cum tali coniuge uirgo.

non aequom est pugnare, pater cui tradidit ipse,

ipse pater cum matre, quibus parere necesse est.

uirginitas non tota tua est, ex parte parentum est,

tertia pars patrest, pars est data tertia matri,

tertia sola tua est: noli pugnare duobus,

qui genero suo iura simul cum dote dederunt.

Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae!

Diphilos, *Theseus*

fragment 49 Kassel–Austin

cit. Athenaios *Deipnosophistai* 10.451b–c

Diphilos berättar i *Theseus* att tre flickor från Samos drack vin och gissade gåtor på Adonifestivalen. En ställde gåtan: vad är starkast av allt? Den första svarade "järnet", och gav förklaringen att man kan gräva och skära allting med det, och använda det till allting. Hon berömdes för sitt svar, men den andre sade att smeden har en mycket större styrka: ty denne kan bearbeta till och med det starkaste järnet och böja det, göra det mjukt, och göra vad han vill med det. Den tredje svarade då att kuken är starkast av allt, och förklarade att med den kan man bearbeta till och med en stönande smed.

[SS 159–60 Δίφιλος δ' ἐν Θησεῖ τρεῖς ποτε κόρας Σαμίας φησ-

ὶν Ἀδωνίοισιν γριφεύειν παρὰ πότον· προβαλεῖν δ' αὐταῖσι τὸν γριφόν, τί πάντων ἰσχυρότατον; καὶ τὰν μὲν εἶπεῖν ὁ σίδηρος, καὶ φέρειν τούτου λόγου τὰν ἀπόδειξιν, διότι τούτῳ πάντ' ὀρύσσουσίν τε καὶ τέμνουσι καὶ χρῶντ' εἰς ἅπαντα. εὐδοκιμούσα δ' ἐπάγειν τὰν δευτέραν φάσκειν τε τὸν χαλκία πολὺ κρείττω φέρειν ἰσχύν· ἐπεὶ τοῦτον κατεραζόμενον καὶ τὸν σίδαρον τὸν σφοδρὸν κάμπτειν, μαλάσσειν, ὅτι ἂν χρήζη ποεῖν. τὰν δὲ τρίταν ἀποφῆναι πέος ἰσχυρότατον πάντων, διδάσκειν δ' ὅτι καὶ τὸν χαλκία στένοντα πυγίζουσι τούτῳ.

Euboulos, *Sphingokairiōn* ("Sfinxen Karion")

fragment 106 Kassel–Austin

[SS 159

cit. Athenaios *Deipnosophistai* 10.449e–f

Tunglös talar den, samma namn har en kvinnlig och manlig, herre över sin egen vind och hårig och hårlös, talar obegripligt för den som begriper, och sjunger sång efter sång; man sticker i den men den är oskadd.

Ἔστι λαλῶν ἄγλωσσος, ὁμώνυμος ἄρρενι θῆλυς, οἰκείων ἀνέμων ταμίας, δασύς, ἄλλοτε λεῖος, ἀξύνετα ξυνετοῖσι λέγων, νόμον ἐκ νόμου ἔλκων. ἔν δ' ἐστὶν καὶ πολλὰ, καὶ ἂν τρώσῃ τις ἄτρωτος.

Heliodoros, ur *Aithiopika* ("Theagenes och Charikleia")

6.15

[SS 26

"Jag lät dig hållas, moder", sade liket, sluddrande tungt och ihåligt såsom ur en hålighet eller djup grotta, "och jag härdade ut när du förbröt dig mot den mänskliga naturen, våldförde dig på ödets gudomliga lagar, och rubbade det orubbliga med besvärjelser. Ty vördnaden mot föräldrarna bevaras så långt det är möjligt, även hos de döda. Men när du nu förstört även min vörnad gentemot dig själv och med dina skändligheter inte längre är i början utan fortsätter att driva skändligheten vidare utan gräns, du tvingar en död kropp inte bara att resa sig och nicka, utan även att tala, du struntar i min begravning och hindrar mig från att förenas med de andra själarna, har omsorg blott om dig själv – hör alltså detta, som jag tidigare avhöll mig från att avslöja för dig. Din son ska inte räddas och återvända, ej heller skall du själv undgå död genom svärdet, utan du kommer att förspilla ditt leverne med dessa skändliga handlingar och du skall inte längre kunna skjuta upp den våldsamma död som är ödesbestämd för alla dylika människor. Utöver allt annat har du ju inte ens klarat av att utföra dessa så utsägliga ritter i avskildhet, bevara dem i mörker och tystnad, utan dansar nu fram de dödas lott inför dessa vittnen. En av dem är en profet."

Καὶ ἔτι λέγοντος ὁ νεκρὸς οἶον ἐκ μυχοῦ τινος ἢ σπηλαίου φαραγγώδους βαρὺ τι καὶ δυσηχὲς ὑποτρύζων Ἐγὼ μὲν ἔφη σοῦ τὰ πρῶτα ἐφειδόμεν, ὦ μήτηρ, καὶ παρανομοῦσαν εἰς τὴν ἀνθρωπιάν φύσιν καὶ τοὺς ἐκ μοιρῶν θεσμοὺς ἐκβιαζομένην καὶ τὰ ἀκίνητα μαγγανείαις κινουσαν ἠνειχόμεν, σῶζεται γὰρ ἢ περὶ τοὺς φύντας αἰδῶς ἐφ' ὅσον οἶόν τε καὶ ἐν τοῖς ἀποιχομένοις. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ταύτην ἀναιρεῖς τὸ κατὰ σαυτὴν καὶ ἐλαύνεις οὐκ ἀθεμίτοις μόνον τὴν ἀρχὴν ἐπιχειρήσασα ἀλλ' ἤδη καὶ εἰς ἄπειρον τὸ ἀθέμιτον ἐπεξάγουσα, οὐκ ὀρθοῦσθαι μόνον καὶ νεύειν ἀλλὰ καὶ φθέγγεσθαι σῶμα νεκρὸν ἐκβιαζομένη κηδείας μὲν τῆς ἐμῆς ἀμελοῦσα καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐπιμίγνυσθαι ψυχαῖς ἐμποδίζουσα χρεῖας δὲ μόνης γενομένη τῆς σῆς, ἄκουε ταῦθ' ἃ πάλαι σοι μηνύειν ἐφυλαττόμεν. Οὔτε ὁ παῖς σοι περισωθεὶς ἐπανήξει οὔτε αὐτὴ τὸν ἀπὸ ζῆφους ἐκφεύξῃ θάνατον ἀλλ' αἰεὶ δὴ τὸν σαυτῆς βίον ἐν οὔτως ἀθέσμοις πράξεσι καταναλώσασα τὴν ἀποκεκληρωμένην πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις βιαίαν οὐκ εἰς μακρὰν ὑποστήσῃ τελευτήν, ἥτις πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐδὲ ἐπὶ σαυτῆς τὰ οὔτως ἀπόρρητα καὶ σιγῇ καὶ σκότῳ φυλαττόμενα μυστήρια δρᾶν ὑπέμεινας, ἀλλ' ἤδη καὶ ἐπὶ μάρτυσι τοιοῦτοις τὰς τῶν κειμένων ἐξορχῇ τύχας ἐνὶ μὲν προφήτῃ.

Horatius, ur *Oden*

3.30.1–6

[LD 189]

Mer varaktig än brons gör jag min minnesvård;
högre tornande ock än pyramidens grav.
Aldrig frätande regn, rasande Nordanvind
värden rasa förmår, ej heller osägbart
många längder av år, självaste tidens flykt.
Helt jag aldrig ska dö.

Exegi monumentum aere perennius
regalique situ pyramidum altius,
quod non imber edax, non Aquilo inpotens
possit diruere aut innumerabilis
annorum series et fuga temporum.
Non omnis moriar.

Juvenalis, ur *Saturae* ("Satirer")

5.94–96

[LD 97]

Redan sinar vårt hav, där de frossande struparna rasar,
där fiskmarknadens nät oupphörligen rensar de nära
vattnen och ej tillåter tyrrhenska fisken att växa.

et iam defecit nostrum mare, dum gula saeuit,
retibus adsiduis penitus scrutante macello
proxima, nec patimur Tyrrhenum crescere piscem.

Leonidas av Taranto: se *Anthologia Palatina*

Lucanus, ur *De bello civili* ("Inbördeskriget")

6.706–11

[SS 26]

Hör mina böner, hör, om jag eder manar med mun och
stämma som tillbörligt skändats; om aldrig i fasta från mänskligt
kött dessa sånger jag sjunger; därtill om ofta jag skurit
heliga bröst i slamsor och sköljt dem med fingervarm hjärnväv.
Om något spädbarn som skulle ha levt har sitt huvud och tarmar
i era skålar fått lägga, så hörsamma nu den som sjunger.

exaudite preces. si uos satis ore nefando
pollutoque uoco, si numquam haec carmina fibris
humanis ieiuna cano, si pectora plena
saepe deo laui calido prosecta cerebro,
si quisquis uestris caput extaque lancibus infans
inposuit uicturus erat, parete precanti.

När det blev kväll lade vi till vid en liten ö. Den var bebodd av kvinnor som, efter vad det verkade, talade grekiska, ty de kom fram och hälsade och omfamnade oss. De var utsmyckade som kurtisaner, alla var unga och vackra och hade fotsida dräkter som släpade i marken. Ön hette Kobaloussa ["Trick"], och själva staden Hydamargia ["Vatturas"]. Var och en av kvinnorna fick en av oss på sin lott och drog iväg med honom hem som sin gäst. Men jag drog mig undan en bit – jag hade onda aningar – och jag undersökte platsen närmare, och såg då ben och dödskallar efter en mängd människor. Jag ansåg det inte tillrådligt att ropa högt och kalla samman följeslagarna för att ta till vapen. Istället tog jag upp min malva [en magisk rot som berättaren tidigare fått av Radamanthys, härskare över de elyseiska fälten i dödsriket] och bad till den om och om igen efter räddning ur de faror som förelåg. Efter en stund såg jag att hon som skulle tjäna som min värdinna inte hade människoben, utan åsnehovar. Då drog jag upp mitt svärd, grep tag i henne och band henne, och förhörde henne om hela saken. Hon svarade motvilligt att de var kvinnor från havet och kallades åsnefotingar, och att de livnärde sig på främlingar som besöker dem. "Vi super dem fulla," sade hon, "och går till sängs med dem, och när de sedan somnat så dödar vi dem." Då jag hört detta lämnade jag henne där bunden; själv tog jag mig upp på taket och ropade och kallade på mina följeslagare. När de kom berättade jag allt för dem, visade skeletten och förde ut dem till den bundna kvinnan. Hon förvandlades genast till vatten och försvann. Likväl stack jag på prov ner svärdet i vattnet: och det förvandlades till blod. Vi skyndade oss ner till skeppet och avseglade.

Ἐσπέρας δὲ ἤδη προσήχθημεν νήσῳ οὐ μεγάλῃ· κατωκεῖτο δὲ ὑπὸ γυναικῶν, ὡς ἐνομιζόμεν, Ἑλλάδα φωνὴν προϊεμένων· προσήεσαν γὰρ καὶ ἐδεξιοῦντο καὶ ἠσπάζοντο, πάνυ ἑταιρικῶς κεκοσμημέναι καὶ καλαὶ πᾶσαι καὶ νεάνιδες, ποδῆρεις τοὺς χιτῶνας ἐπισυρόμεναι. ἡ μὲν οὖν νήσος ἑκαλεῖτο Κοβαλοῦσα, ἡ δὲ πόλις αὐτῆ Ὑδαμαργία. λαχοῦσαι δ' οὖν ἡμᾶς αἱ γυναῖκες ἕκαστη πρὸς ἑαυτὴν ἀπήγεν καὶ ξένον ἐποιεῖτο. ἐγὼ δὲ μικρὸν ἀποστάς οὐ γὰρ χρηστὰ ἔμαντευόμην ἀκριβέστερόν τε περιβλέπων ὀρῶ πολλῶν ἀνθρώπων ὅστ' αἰ κρανία κείμενα. καὶ τὸ μὲν βοῆν ἰστάναι καὶ τοὺς ἑταίρους συγκαλεῖν καὶ ἐς τὰ ὄπλα χωρεῖν οὐκ ἔδοκίμαζον. προχειρισάμενος δὲ τὴν μαλάχην πολλὰ ἠϋχόμεν αὐτῇ διαφυγεῖν ἐκ τῶν παρόντων κακῶν· μετ' ὀλίγον δὲ τῆς ξένης διακονουμένης εἶδον τὰ σκέλη οὐ γυναικός, ἀλλ' ὄνου ὀπλᾶς· καὶ δὴ σπασάμενος τὸ ξίφος συλλαμβάνω τε αὐτὴν καὶ δῆσας περὶ τῶν ὄλων ἀνέκρινον. ἡ δὲ, ἄκουσα μὲν, εἶπεν δὲ ὅμως, αὐτὰς μὲν εἶναι θαλαττίους γυναῖκας Ὀνοσκελέας προσγορευομένας, τροφήν δὲ ποιεῖσθαι τοὺς ἐπιδημοῦντας ξένους. ἐπειδὴν γάρ, ἔφη, μεθύσωμεν αὐτοὺς, συνευνηθεῖσαι κοιμωμένοις ἐπιχειροῦμεν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ἐκείνην μὲν αὐτοῦ κατέλιπον δεδεμένην, αὐτὸς δὲ ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ τέγος ἐβόων τε καὶ τοὺς ἑταίρους συνεκάλουν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, τὰ πάντα ἐμήνυον αὐτοῖς καὶ τὰ γε ὅστ' αἰ δεῖκνυον καὶ ἦγον ἕσω πρὸς τὴν δεδεμένην· ἡ δὲ αὐτίκα ὕδωρ ἐγένετο καὶ ἀφανῆς ἦν. ὅμως δὲ τὸ ξίφος εἰς τὸ ὕδωρ καθῆκα πειρώμενος· τὸ δὲ αἶμα ἐγένετο. ταχέως οὖν ἐπὶ ναῦν κατελθόντες ἀπεπλεύσαμεν.

Martialis, ur *Epigram*

1.2.1–4	[LD 31]	
Du som vill ha mina skrifter med dig var du än vandrar, som på den långväga färd söker en resekamrat: köp de behändiga böcker som av pergamentet har bundits; lämna bokskrin därhän: mig kan du ta i en hand.		Qui tecum cupis esse meos ubicumque libellos et comites longae quaeris habere uiae, hos eme, quos artat breuibus membrana tabellis: scrinia da magnis, me manus una capit.
1.28	[LD 102]	
Den som tror att Acerra luktar av gårdagens fylla felar: när dagen gryr dricker Acerra ännu.		Hesterno fetere mero qui credit Acerram, fallitur: in lucem semper Acerra bibit.
1.56	[LD 102]	
Ständigt, krögare, piskas vingårdens druvor av regnet: ej du förmår, fast du vill, utskänka oblandat vin.		Continuis uexata madet uindemia nimbis: non potes, ut cupias, uendere, copo, merum.
2.8.1–4	[LD 33]	
Om här tyckes dig finnas, läsare, i dessa rader vare sig dunkel fras eller bedrövligt latin är det ej mitt fel, men skrivarens; syndat han har i sin iver att på räkningen din bokföra antalet vers.		Si qua uidebuntur chartis tibi, lector, in istis siue obscura nimis siue latina parum, non meus est error: nocuit librarius illis dum properat uersus adnumerare tibi.
3.52	[LD 167]	
Huset du köpte, Tongilianus, för tvåhundra tusen togs av en olycka ej ovanlig i denna stad; ersattes med en miljon – skulle misstanke ej kunna uppstå att du på huset själv, Tongilianus, satt eld?		Empta domus fuerat tibi, Tongiliane, ducentis: abstulit hanc nimium casus in urbe frequens. Conlatum est deciens. Rogo, non potes ipse uideri incendisse tuam, Tongiliane, domum?
7.38	[LD 67]	
Så stor, sådan till uppsynen även, är du, Severus' slav Polyphemus, att du skulle Cyklopen ha skrämt. Ej ens Scylla är mindre. Men om man förenar de båda blir de olyckliga tu båda till skräck för varann		Tantus es et talis, nostri Polypheme, Seueri ut te mirari possit et ipse Cyclops. Sed nec Scylla minor. Quod si fera monstra duorum iunxeris, alterius fiet uterque timor.
7.67.1–3	[KE 22]	
Pojkars stjärtar Philaenis tar, tribaden och med vildare brunst än äkta maken hon avverkar om dagen elva flickor.		Pedicat pueros tribas Philaenis et tentigine saeuior mariti undenas dolat in die puellas.

8.14.5–6	[LD 166]	
Jag däremot har ett rum med dåligt tillslutet fönster; Nordanvinden själv skulle ej där vilja bo.		At mihi cella datur non tota clusa fenestra, in qua nec Boreas ipse manere uelit.
11.3.5–6	[LD 30]	
Ryktet säger att min poesi i Britannien läses. Till vilken nytta? Min börs märker då intet därav.		dicitur et nostros cantare Britannia versus. quid prodest? Nescit sacculus ista meus.
12.32.11–14	[LD 185]	
Där for en trebent säng, ett tvåbent bord och vid en lampa och ett oljekrus av trä där läckte pissen ur en sprucken potta ut; och mot ett ärgigt fyrfat lutade ett krus.		Ibat tripes grabatus et bipes mensa, et cum lucerna corneoque cratere matella curto rupta latere meiebat; foco virenti suberat amphorae cervix.
13.34	[KE 154]	
<i>Lökar</i> Hustrun din är en tant, dina kroppsdelar livlösa, slappa. Lökar allena ännu stilla aptiten förmår.		Cum sit anus coniunx et sint tibi mortua membra, nil aliud bulbis quam satur esse potes.
14.19	[TF 47]	
<i>Nötter</i> Futtigt och ej så förfärligt tycks det att spela om nötter; ofta dock detta spel kostade pojken hans bak.		Alea parva nuces et non damnosa videtur; saepe tamen pueris abstulit illa natis.
14.66	[TF 46]	
<i>En brösthållare</i> "Med en oxes rygg"* du kunde ha omslutit bysten: ty ett tyg som det där rymmer då ej dina bröst. *Anspelar på Vergilius, <i>Aeneiden</i> 1.368		Taurino poteris pectus constringere tergo: nam pellis mammae non capit ista tuas.
14.72	[TF 46]	
<i>En korv</i> Korven som når dig nu i de kallaste midvinterdagar: innan Saturnus' sju dagar den hade mig nått.		Qui venit botulus mediae tibi tempore brumae, Saturni septem venerat ante dies.
14.79	[TF 46]	
<i>Piskor</i> Lek då lustiga, men må det stanna vid lek, mina slavar: dessa förseglade skall vila i dagarna fem.		Ludite lascivi, sed tantum ludite, servi: haec signata mihi quinque diebus erunt.

Ovidius, ur *Fasti* ("Högtidskalender")

2.557-62

[LD 47

Men medan detta sker må ni ogifta bida, o jungfrur!
Furufacklorna må invänta renare dar.
Om än mogna i ivriga mödrars ögon ni synes
må ett tillbakaböjt spjut ännu ej röra ert hår.
Hymen, göm dina facklor undan de orena eldar:
dystrare facklor nu brinner i gravarnas rum.

dum tamen haec fiunt, viduae cessate puellae:
exspectet puros pinea taeda dies,
nec tibi, quae cupidae matura videbere matri,
comat virgineas hasta recurva comas.
conde tuas, Hymenaeae, faces, et ab ignibus atris
aufer: habent alias maesta sepulcra faces.

4.543-44

[LD 60

Hela familjen glädde sig, modern, fadern och dottern,
– ty av dessa tre hela familjen bestod.

tota domus laeta est, hoc est, materque paterque
nataque: tres illi tota fuere domus.

—, ur *Metamorfoser: Baucis och Philemon*

8.641-50

[LD 91-92

Därefter för hon åt sidan askan, som ännu är ljummen,
uppväcker åter gårdagens eld, och med näver och eklöv
när hon elden och blåser på den med åldrade lungor.
Sedan tar hon från taket stickor och torkade kvistar,
bryter i bitar och lägger dem under kitteln av koppar.
Kålen som maken samlat ihop i sin vattnade trädgård
rensar hon noggrant. Han däremot, med en tvåuddig tjuga,
lyfter en sotig svinrygg från takets svartnade bjälkar,
länge bevarad, från vilken han därpå skär sig en liten
del, som han sedan betvingar i hustruns kokande vatten.

inque foco tepidum cinerem dimovit et ignes
suscitat hesternos foliisque et cortice sicco
nutrit et ad flammam anima producit anili
multifidasque faces ramaliaque arida tecto
detulit et minuit parvoque admovit aeno,
quodque suus coniunx riguo conlegerat horto,
truncat holus foliis; furca levat ille bicorni
sordida terga suis nigro pendentia tigno
servatoque diu resecat de tergore partem
exiguam sectamque domat ferventibus undis.

Philogelos ("Skämtaren")

45

[SS 146–47]

Magistern gick till sängs en natt med sin farmor. Han fick stryk av sin far för detta, och sade: "så länge har du fått sätta på min mor utan något ovett från mig, och nu blir du arg när du finner mig en enda gång på din!"

Σχολαστικὸς νυκτὸς ἐπανεῖστη τῇ μάμμῃ αὐτοῦ. πλῆγὰς δὲ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ πατρὸς λαβῶν· Σὺ, εἶπεν, τοσοῦτος χρόνος ἐστὶν ἐξ οὗ τὴν μητέρα μου ὀχεύεις, μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ παθῶν, καὶ νῦν ὀργίζῃ ἐπὶ τῇ μητρὶ σου ἅπαξ με εὐρών;

85

[SS 146]

Magistern flyttade till ett nytt hus, och när han städat vid tröskeln satte han upp en skylt: "den som dumpar avföring här kommer ej att få den tillbaka".

Σχολαστικὸς εἰς οἰκίαν καινὴν μετοικισθεὶς καὶ τὰ πρὸ τοῦ πυλῶνος καθήρας ἐπέγραψεν· Ὅς ἂν ᾧδε κόπρια βάλῃ, ἀπόλλυσιν αὐτά.

Plautus eller Aquilius, ur *Boeotia* ("Boiotien")

fragment 1, cit. Aulus Gellius, *Noctes atticae* 3.3.4

[LD 118]

Må gudarna förgöra den som timmarna
uppfann och hos oss först ett solur satte upp,
den som min dag, jag olycklige, i bitar slog.
När jag var barn min mage enda soluret var
och bäst och mest exakt av alla era ur!
Den sade "tid att äta" såvida det ej saknades mat:
när nu där finns, må ej ätas om ej solen vill.
Följaktligen så fylls av solur staden upp
och av hunger torkar större delen av folket ut.

Ut illum di perdant primus qui horas repperit,
quique adeo primus statuit hic solarium.
qui mihi comminuit misero articulatum diem,
nam olim me puero venter erat solarium,
multo omnium istorum optimum et verissimum:
ubivis ste monebat esse, nisi quom nihil erat.
nunc etiam quom est, non estur, nisi soli libet.
itaque adeo iam oppletum oppidum est solariis,
maior pars populi iam aridi reptant fame.

Sidonius Apollonaris, ur *Carmina* ("Dikter")

23.407–15

[SS 67]

Skamlöst snett emot vagnen framför kör han,
bringar hästarna ur balans, vars hovar
in i hjulen förutan styrsel trampar,
om och om i dess ekrar, varje hjulvarv
smattrar illa men alltjämt rullar vargen:
hjulen bryter i farten benen, och med
fyra hästar far ryttarn huvudstupa,
störtar samman med vagnen i ett berg av
bråte, blodar den redan stilla pannan.

Transversum venit impudens in axem.
incurvantur equi, proterva crurum
intrat turba rotas, quaterque terni
arctantur radii, repleta donec
intervalla crepent, volubilisque
frangat margo pedes: ibi ipse quintus
curru præcipitatus obruente,
montem multiplici facit ruina,
turpans prociduam cruore frontem.

Simonides: se *Anthologia Palatina*

Stattus, ur *Silvae*

1.6, Kalendae Decembres, 1–8

[TF 39]

Fader Phoebus försvinn, och stränga Pallas,
Muser nio försvinn i fjärran fria:
er vi kallar tillbaka hit vid nyår.
Men Saturnus, med alla bojor lösta,
och December med mycket vin förplägad,
Löje skattande och kvickheter fräcka
må närvara när jag berättar om vår
glada kejsares helg och druckna festlag.

Et Phoebus pater et severa Pallas
et Musae procul ite feriatae:
Iani vos revocabimus kalendis.
Saturnus mihi compede exsoluta
et multo gravidus mero December
et ridens Iocus et Sales protervi
adsint, dum refero diem beatum
laeti Caesaris ebriamque ἀπαρχήν.

Sulpicia

4 = Tibullus 3.16

[KE 70]

Skönt att du redan obekymrad tar dig så många
friheter, så att jag själv inte ska falla pladask.
må du om togan bekymra dig och om den hora den täcker
mer än om Servus tös, än om Sulpicia mer .
Oss bekymrar sig nog en handfull om, att jag ska falla
för en betydelselös friares brudsäng och hand.

Gratum est, securus multum quod iam tibi de me
permittis, subito ne male inepta cadam.
sit tibi cura togae potior pressumque quasillo
scortum quam Servi filia Sulpicia:
solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est,
ne cedam ignoto, maxima causa, toro.

Symphosius, *Aenigmata* ("Gåtor")

42

[SS 158]

Beta

Hela jag yttras på grekiska men på latin bara halva.
Åt de fattiga ställs jag ständigt fram uppå krogen.
Jorden föder mig, vattnet mig tvättar och oljan mig kläder.

Tota vocor graece, sed non sum tota latine.
pauperibus semper proponor praeque tabernis
in terris nascor, lympha labor, ungor olivo.

82

[SS 157]

Kryddat vin

Tre var vi en gång, till ett enda namn vi förenades sedan.
Ur tre namn blev det ett, och till ett de trenne beblandas,
var och en god i sig, men bäst det som alla förenar.

Tres olim fuimus, qui nomine iungimur uno;
ex tribus est unus, sed tres miscentur in uno;
quisque bonus per se: melior, qui continet omnes.

83

[SS 157]

Vin som blivit vinäger

Inget har tagits bort och inget har utifrån tillagts.
Ändå finner jag inte vad själv jag lämnade förut.
Ej jag är vad jag varit, det börjar bli vad det ej var.

Sublatum nihil est, nihil est extrinsecus auctum;
nec tamen invenio, quicquid prius ipse reliqui:
quod fueram, non sum; coepit, quod non erat, esse.

89

[SS 158]

Badhus

Hela byggnaden genomflödas av harmlösa flammor.
Elden som flappar i mitten av huset vördas av ingen.
Huset är inte naket men anstår oklädda gäster.

Per totas aedes innoxius introit ignis;
est calor in medio magnus, quem nemo veretur;
non est nuda domus, sed nudus convenit hospes.

95

[SS 156]

En lindansare

Mellan den klara himlen och jorden som vilar därunder
vandrar den vet att med sällsam lärdom stiga i luften.
Stigen han går är smalare till och med än hans fötter.

Inter luciferum caelum terrasque iacentes
aera per medium docta meat arte viator;
semita sed brevis est, pedibus nec sufficit ipsis.

Ur *Testamentum porcelli* ("Nasses testamente")

[LD 212

Marcus Grymtius Nasse, griskulting, har upprättat ett testamente. Enär jag ej med min hand har förmått skriva, har jag å diktamen förestavat detta för nedtecknande. [...]

I det att griskultingen insåg sig stå i begrepp att avlivas, fordrade den anstånd å en timme, och utbad sig hos kocken om att den måtte tillåtas upprätta ett testamente. Den tillkallade sina föräldrar på det att den åt dem måtte efterlämna en del av sitt foder. Den sade:

Åt min fader Galtius Fettus efterlämnar jag trettio *modii* ollon, och åt min mor, avelssuggan Veturina, efterlämnar jag fyrtyo *modii* spartanskt vete [...]. Av mina organ skall jag efterlämna borsten till skomakarna, ... öronen till de döva, tungan till advokaterna och pratmakarna, ... länderna till kvinnorna, blåsan till pojkarna, svansen till flickorna, slutmuskeln till bögarna, hälarne till löparna och jägarna [...].

Jag önskar att en minnesvård uppföres över mig med följande text i guldbokstäver: "Marcus Grymtius Nasse, griskulting, levde niohundra- och ett halvt år: men om han hade levt ett halvt år till, skulle han ha uppnått tusen år."

Mina välönskare och goda män, min önskan är att ni, i det att ni tar väl omsorg om min lekamen, anrättar den väl med goda kryddor av nötkärnor, peppar och honung, på det att mitt namn må ihågkommas i evighet.

[...]

Bevittnas:

Fettius
Sugius
Cumminatus
Corvius
Cotlettus
Filaeus
Flescus

M. Grunnius Corocotta porcellus testamentum fecit. Quoniam manu mea scribere non potui, scribendum dictavi.

Et ut vidit se moriturum esse, horae spatium petiit et cocum rogavit, ut testamentum facere posset. Clamavit ad se suos parentes, ut de cibariis suis aliquid dimittere eis. Qui ait:

Patri meo Verrino Lardino do lego dari glandis modios XXX, et matri meae Veturinae Scrofae do lego dari Laconicae siliginis modios XL [...]. Et de meis visceribus dabo donabo sutoribus saetas, ... surdis auriculas, causicis et verbosis linguam, ... mulieribus lumbulos, pueris vesicam, puellis caudam, cinaedis musculos, cursoribus et venatoribus talos [...].

Et volo mihi fieri monumentum ex litteris aureis scriptum: M.GRUNNIUS COROCOTTA PORCELLUS VIXIT ANNIS DCCCC.XC.VIII. S(EMIS). QUODSI SEMIS VIXISSET, MILLE ANNOS IMPLESSET. Optimi amatores vei vel consules vitae, rogo vos ut cum corpore meo bene faciatis, bene condiatis de boni condimentis nuclei, piperis et mellis, ut nomen meum in sempiternum nominetur. [...]

Lario signavit. Ofellicus signavit. Cyminatus signavit. Lucanicus signavit. Tergillus signavit. Celsinus signavit. Nuptialicus signavit.

Pseudo-Vergilius, ur *Moretum* ("Salladen")

1–12

[LD 132–33

Nu hade tio frostiga timmar av natten förflutit
och den vakande tuppen galt och dagen förkunnat.
Simulus, herre över sin egen fattiga täppa
bävar för den tärande hunger som dagen ska bringa,
rätar dock ut sina leder och stiger långsamt ur sängen.
Trevande i det sövande mörkret med sina händer
söker han härden, finner den dock ej utan att slå sig.
Där bland utbrunna vedträn återstod än något brännbart
och under askan sken ännu det glödande kolet.
Bonden böjer sig fram och närmar lampan till glöden,
för med en nål den torra linneveken till glöden,
väcker med ihärdigt pustande så den slumrande elden.

Iam nox hibernas bis quinque peregerat horas
excubitorque diem cantu praedixerat ales,
Simulus exigui cultor cum rusticus agri,
tristia venturae metuens ieiunia lucis,
membra levat vili sensim demissa grabato
sollicitaque manu tenebras explorat inertes
vestigatque focum, laesus quem denique sensit.
parvulus exusto remanebat stipite fomes
et cinis obductae celabat lumina prunae.
admovet his pronam summissa fronte lucernam
et producit acu stuppas umore carentis,
excitat et crebris languentem flatibus ignem.

77–80

[LD 97

Denna gröda var ej för dess herre (mer sparsam fanns ingen),
utan avsedd för folket. Var åttonde dag tog han vägen
in till staden, ett tungt lass varor bundet på ryggen,
vänder sen avlastad hem, fast med börsen tyngd utav koppar.

verum hic non domini (quis enim contractior illo?)
sed populi proventus erat, nonisque diebus
venalis umero fascis portabat in urbem,
inde domum cervice levis, gravis aere redibat.

96–102

[LD 92–93

... osten, hård utav saltet
tillsätts, och ovanpå därtill de örter som omtalats förut.
Vänstra handen stöder nedan det håriga skrevet
kärlet, men högra stöter först några doftande klyftor
vitlök, och därpå allt i en röra, smidig och saftig.
Handen går runt, och de enstaka delarna överger sina
särdrag; de skilda färgerna blandas ihop i en enda.

... sale durus adeso
caseus adicitur, dictas super ingerit herbas,
et laeva tvestem saetosa sub inguina fulcit,
dextera pistillo primum fragrantia mollit
alia, tum pariter mixto terit omnia suco.
it manus in gyrum: paulatim singula vires
deperdunt proprias, color est e pluribus unus.

Versus populares in Neronem eiusque successores
(*Fragmenta poetarum Latinorum*)

3, cit. Suetonius, *Nero* 39

[LD 177

Rom byggs om till en villa: medborgare, flytta till Veii
om nu villan ej ock redan har Veii besatt.

Roma domus fiet; Veios migrate, Quirites,
Si non et Veios occupat ista domus.